

Piet Vos

K.. met pruimen

Vieze woorden

Met excuses voor de titel! Hier wordt alleen bedoeld dat er naast een zeker drieletterig schuttingwoord meer benamingen zijn, zeker ook in het gebied van het *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* (WBD). Vlak voor ik op 17 december 2001 als redacteur van het WBD in Nijmegen afscheid nam van de Nijmeegse Centrale voor Dialect- en Naamkunde (NCDN), ondergebracht bij de afdeling Algemene Taalwetenschap en Dialectologie (ATD) van de KUN, en daarmee ook van de redactie van het WBD, omdat ik met flexibel pensioen ging, was ik op 12 december hoofdgast in het programma 'Het middagcafé' van Omroep Brabant Radio. Omdat ik me toen op een gegeven moment liet ontvallen dat in de twee afleveringen die ik beloofd had tijdens mijn pensioen nog te voltooien ook de gegevens uit de intern wel eens 'vieze woordenlijst' genoemde vragenlijst N 10C waren opgenomen, probeerden de interviewers me voortdurend wat vieze woorden te ontlokken. Ik zei natuurlijk dat er eigenlijk geen vieze woorden zijn (voor ieder begrip zijn er woorden die gewoon in een woordenboek thuishoren) en slaagde erin tot het einde van het programma geen onvertogen woord te zeggen, al was het alleen maar om het vooroordeel te vermijden dat dialect alleen maar ruw en onbeschaafd is, maar ook omdat je al die woorden uit een database van 200.000 opgaven niet meteen paraat hebt. Geloof me: smerigheid en onbeschaafdheid kun je in ieder taalsysteem uitdrukken; daar heb je geen dialect voor nodig. Dat betekent dus niet dat ik me voor welk *dialectwoord* dan ook zou schamen en dat ik niet elk woord hardop zou durven uitspreken. Welnu, wat de luisteraar toen onthouden werd,

wordt de lezer hierna in gedoseerde vorm aangeboden.

Benamingen voor het vrouwelijk geslachtsdeel

In aflevering 1.1 (Het menselijk lichaam) van WBD III (een deel dat de algemene woordenschat bevat) is ook een woordenboekartikel 'vrouwelijk geslachtsdeel' opgenomen in een paragraaf 'voortplanting'. Ik wil het in dit artikel niet hebben over alle benamingen die de menselijke fantasie i.v.m. een zo met emotie en taboe beladen onderwerp kan bedenken. Evenmin wil ik diepgaande, taalkundige, etymologische beschouwingen houden, al zou je daar een dik boek mee kunnen vullen. Ik wil hier alleen de aandacht vestigen op een vijftal benoemingsmotieven, vaak gebaseerd op vergelijkingen die we achter een aantal benamingen kunnen ontdekken. In de tijd van de enquête (rond 1961 en herhaald in 1995) hebben we weinig opgaven uit het noordelijk en noordoostelijk deel van de provincie Antwerpen binnengekregen. In 1961 opperde één van de respondenten nog dat het woord 'kut' mogelijk door militairen (dienstplichtigen) was geïmporteerd. Dat klinkt wel erg braaf. In die tijd was seks echter vaak nog echt taboe. De mensen hebben toen, ondanks het geruststellende, begeleidend schrijven, zeker niet alles durven opschrijven, laat staan die woorden bij anderen durven opvragen. Toen we in 1995 lijst N 10C nog eens rondstuurden, omdat we in 1961 te weinig ingevulde vragenlijsten hadden binnengekregen, kregen we veel meer respons... *Professor Weijnen had vroeger al eens gezegd dat er na 1961 ongetwijfeld heel wat woorden waren bijgekomen (of*

gemakkelijker geuit werden). We kregen toch ook nog een woedende, oudere Noord-Brabander aan de lijn. Hij veronderstelde dat dit wel een grap van studenten zou zijn die wel eens wilden lachen over mensen die vieze dialectwoorden opschreven. Als je dan uitlegt dat we onderzoekers zijn met respect voor dialect en dat woorden nooit vies kunnen zijn, omdat er nu eenmaal voor alles een benaming is die taalkundig interessant kan zijn, breekt al gauw het ijs en vult de respondent de vragenlijst in.

Benoemingsmotieven

De menselijke geest lijkt bijzonder creatief te zijn als het over seks gaat. Er bestaat zelfs een *Erotisch woordenboek* (zie literatuur).

In de hieronder gegeven opsomming worden de regio's en plaatsen genoemd waarvoor die benamingen gelden, maar ze kunnen ook elders voorkomen (in dat geval ontbraken ons de opgaven).

1. Groep van benamingen met het betekenisaspect 'langwerpige, smalle opening of streep' (zie het WNT s.v. reep (IV): 'snede'; slip (II), 1: 'spleet').

kutspleet: Vlijmen.

spleet (ook *sp/ait*): frequent noordwestelijk Baronies en westelijk Kleinbrabants, verspreid Noord-Meierijs; ook in Oud Gastel, Oudenbosch, Antwerpen, Wijnegem, Lier, Poppel, Woudrichem, Kaatsheuvel, 's-Hertogenbosch, Hintham, Best, Bergeijk, Balen, Kessel (Zuiderkempens), Berlaar, Begijnendijk, Meise, Kobbegem, Gooik, Lubbeek, Tienen en Cuijk; Antwerps Wb. 1.

spleetje: Oudenbosch, Wijnegem en Liempde.

snee: Oud Gastel, Oudenbosch, Breda, Lier, Tilburg, Goirle, Kaatsheuvel, 's-Hertogenbosch, Oirschot, Gestel (Kempenlands), Oss, Schijndel, Balen, Kessel (Zuiderkempens), Puurs, Gooik, Rotselaar en Tienen; Antwerps Wb. 1.

sneetje (ook *sneke*): Nieuw-Vossemeer,

Oudenbosch, Tilburg en Goirle.

gleuf: Perk.

reet: Poppel.

reetje: Lith.

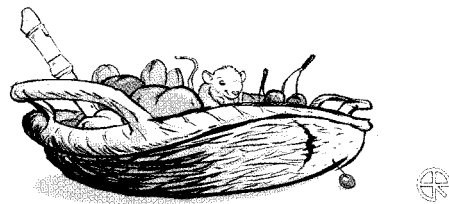
scheur (ook *skeur*): Woensdrecht, Oudenbosch, Reusel, Rosmalen, Nuland en Cuijk.

reep (*riep*): Epegem.

slip: Lier.

streep: Wijnegem.

barst (*best*): Mechelen.

2. Benamingen die vergelijkingen bevatten met fruit. Het betreft hier voornamelijk vormovereenkomsten (zie het WNT s.v. kriek: 'kers', maar ook 'achterste'; pers (II): 'perzik').

pruim: frequent Markizaats, noordelijk Baronies, centraal Tilburgs, Kempenlands, Noord-Meierijs en westelijk Zuiderkempens; ook in Antwerpen, Wijnegem, Kaatsheuvel, 's-Hertogenbosch, Hintham, Mierlo, Mierlo-Hout, Deurne (Peellands), Balen, Malderen, Wolvertem, Epegem, Meise, St-Kwintens-Lennik, Brussel, Perk, Veltem-Beisem, Tienen, Cuijk en Haps.

pruimpje (*pruimeke, pruimke*): Bavel, Baarle-Nassau, Wijnegem en Haps.

abrikoos: Tilburg.

kriek: Boom en St-Kwintens-Lennik.

pers (*pezze*): Merchtem.

3. Benamingen die vergelijkingen bevatten met een fluit (zie het WNT s.v. fepen, afl. feep: 'halmfluit'; Kempenlands Wb. 1 s.v. noen (nuun), 1: 'soort fluitje').

fluit: frequent noordelijk Baronies, Kempenlands en vooral noordelijk Noord-

Meierijs; ook in Halsteren, Oudenbosch, Goirle, Oisterwijk, Woudrichem, Kaatsheuvel, 's-Hertogenbosch, Mierlo, Mierlo-Hout, Begijnendijk, Cuijk en St-Anthonis.

feep: Balen.

noen (*nuun*): Oerle.

4. Benamingen die vergelijkingen bevatten met dieren (aaibare dieren, vogels, weekdier; zie VD s.v. minneke en minnekepoes: 'poesje'; EDWB s.v. minneke: verkleinwoord van minne 'kat').

muis (ook *moeis, moes, moesj, moois, moos*): 't Heike - St-Willebrord, Lier, Merchtem, Peizegem, Epegem, Brussel, Perk, Veltem-Beisem, Leefdaal en Tienen.

muisje (*mozeke*): Berlaar.

pismuis (*piesmuis*): 't Heike - St-Willebrord.

pissemuus: Antwerpen en Lier.

kat: Brussel.

poes (ook *poos*): Tilburg, Mechelen, Epegem en St-Kwintens-Lennik.

poesje (ook *poeske*): Tilburg en Den Dungen.

minnekepoes: Epegem.

mus: Wolvertem, Meise en Kobbegem.

mossel: Antwerpen, Den Dungen, Merchtem, Epegem, St-Kwintens-Lennik, Brussel en Perk.

trosleeuwerik (*troesleeuwerik*): Deurne (Peellands).

5. Benamingen die vergelijkingen bevatten met een (rode) anjer (zie het WNT s.v. genoffel met talrijke bijvormen; masjoefel, masjoefeltje: 'kleine anjelier, dianthus diarus').

genoffel (*jenoffel, snoffel, snuffel, zjenoffel*): Antwerpen, Oerle, Schijndel, Mechelen en Brussel.

masjoefel: Antwerpen.

Ten slotte

Behalve de hier genoemde benamingen zijn in het woordenboekartikel nog een kleine 50 andere te vinden. U ziet het: over de paragraaf 'voortplanting' zou een dik boek geschreven kunnen worden!

Ik hoop dat u zich niet heb geërgerd aan de terminologie die soms in de letterlijke zin 'bloemrijk' genoemd kan worden en dat ik u iets heb kunnen laten zien van de interessante benoemingsmotieven die schuilgaan achter de benamingen. Het WBD is daarvoor een zeer rijke bron.

Geraadpleegde literatuur:

P.J. Cornelissen & J. B. Vervliet, *Idioticon van het Antwerpsch dialect (stad Antwerpen en Antwerpsche Kempen)*. Gent 1899-1903.

A. Weijnen, *Etymologisch dialectwoordenboek*. Assen 1996.

Erotisch woordenboek onder redactie van H. Heestermans. Utrecht-Antwerpen 1980.

Van Dale, *Groot woordenboek der Nederlandse Taal*, Utrecht-Antwerpen 1999 (13e herziene uitgave)

drs. P.H. Vos, *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* afgekort als WBD deel III, afl. 1.1, Het menselijk lichaam (te verschijnen).

drs. P.H. Vos, *Woordenboek van de Brabantse Dialecten* afgekort als WBD deel III, afl. 1.2, 'Beweging en gezondheid' (te verschijnen)

Woordenboek der Nederlandsche Taal afgekort als WNT. Den Haag-Leiden 1882-1998.

Voor diverse regio's en plaatsen zijn regionale en lokale woordenboeken verwerkt in de afleveringen. Zie daarvoor de diverse afleveringen of de website (<http://www.kun.nl>) waar overigens ook de materiaalbasis van WBD III, afl. 1.1 en 1.2 na verschijnen raadpleegbaar zullen zijn.